

Evangeliesynops

Evangeliesynops eller evangelieharmonisering innebär ett kronologiskt arrangemang av de fyra evangelierna. Ett sådant system kan naturligtvis icke göra krav på ofelbarhet, men kan vara en hjälp vid bibelläsning och studium av evangelierna. De olika perioderna i Jesu liv framträder härvid tydligt. Händelser, tal och samtal, liknelser och undergärningar har placerats i kronologisk ordning.

De fyra evangelierna bildar tillsammans den klaraste bilden av Jesu liv. Markus synes vara mer kronologiskt orienterad i sin framställning än Matteus och – delvis – Lukas, men hans evangelium är å andra sidan icke så omfattande. Genom att berätta om de många högtider som Jesus bevistade, bildar Johannes' evangelium ramen omkring Jesu liv. Om vi

utgår från att den högtid som omtalas i 5:1 är en påskhögtid, kommer Jesu verksamhet att omfatta fyra påskhögtider. Jesu dop inträffade enligt 1:32 ff. några månader före den första påsken (se Nya Testamentets kronologi), och hans död inträffade under den fjärde påsken.

De kronologiska antydningarna i evangelierna är få och kan ibland tolkas olika. Jesu födelse har i detta verk fastställts till år 5 f.Kr. och hans död till år 30 e.Kr.

Den förste som gjorde en synops utifrån de fyra evangelierna, var den syriske apologeten Tatianus, Justinus Martyrens elev (född ca 120 e.Kr.). Denna harmonisering, som gick under namnet Diatessaron (grek. »genom fyra»), blev under några århundraden flitigt använd, särskilt i den syriska kyrkan.

Händelser	Plats	Tid	Matteus	Markus	Lukas	Johannes
Kristi preexistens						
Prolog till Johannes' evangelium						1:18
Lukas' förord					1:1-4	
Jesu släkttavlor			1:1-17		3:23b-38	
Johannes döparen utlovad	Templet	År 6 f.Kr.			1:5-25	
Marias bebådelse	Nasaret	Mars, år 5 f.Kr.			1:26-38	
Maria hos Elisabet	Stad i Juda	År 5 f.Kr.			1:39-56	
Johannes döparens födelse	Stad i Juda	År 5 f.Kr., juni			1:57-58	
Johannes' omskärelse	Stad i Juda	År 5 f.Kr., juni			1:59-79	
Ängeln hos Josef	Nasaret	År 5 f.Kr.	1:18-23			
Jesu födelse	Betelehem	År 5 f.Kr., dec.	1:24,25		2:1-7	
Ängeln hos herdarna	Nära Betelehem	År 5 f.Kr., dec.			2:8-14	
Herdarna tillbeder Jesus	Betelehem	År 5 f.Kr., dec.			2:15-20	
Jesu omskärelse	Betelehem	År 4 f.Kr., jan.			2:21	
Jesus frambäres i templet					2:22-39	
Simeon och Hanna profeterar	Jerusalem	År 4 f.Kr., jan.				
Vise män från österns länder	Betelehem	År 4 f.Kr.	2:1-12			
Flykten till Egypten	Betelehem-Egypten	År 4 f.Kr.	2:13-15			
Herodes' barnamord	Betelehem	År 4 f.Kr.	2:16-18			
Färden till Nasaret	Egypten-Nasaret	År 4 f.Kr.	2:19-22			
Jesus i Nasaret	Nasaret	År 4 f.Kr.—26 e.Kr.	2:23		2:40	
Jesus i templet vid 12-års ålder	Jerusalem	År 9 e.Kr., april			2:41-51	
Lugna år i Nasaret	Nasaret				1:80; 2:52	
Johannes döparen framträder	Vid Jordan	År 26 e.Kr., sommaren	3:1-12	1:1-8	3:1-18	1:19-28
Jesu dop	Jordan	dec.26/jan.27 e.Kr.	3:13-17	1:9-11	3:21-23a	1:29-34
Jesu frestelse	Judeens öken	År 27 e.Kr.	4:1-11	1:12,13	4:1-13	
Johannes (?), Andreas, och Petrus möter Jesus	Nära Jordan	År 27 e.Kr.				1:35-43
Filippus och Natanael kallas	Vägen till Galileen	År 27 e.Kr.				1:44-52
Det första tecknet	Kana i Galileen	År 27 e.Kr.				2:1-11
I Kapernaum	Kapernaum	År 27 e.Kr.				2:12
Jesu tidiga verksamhet i Judéen (ca 8 mån.)						
Första påsken, Jesus rensar templet	Jerusalem	År 27 e.Kr., apr.				1:13-25
Samtal med Nikodemus	Jerusalem	År 27 e.Kr.				3:1-21
Jesus verkar i Judéen	Judeen	År 27 e.Kr.				3:22
Nytt vittnesbörd av Johannes	Judeen	År 27 e.Kr.				3:23-26
Från Judeen till Galileen	Samarien	År 27 e.Kr.				4:1-3
Jesus och den samaritiska kvinnan	Sykars brunn	År 27 e.Kr.				4:4-26
Samariter från Sykar kommer till tro	Sykar	År 27 e.Kr.				4:27-42
Johannes döparen i fängelse	Fästningen Makerus	År 27-28 e.Kr.	14:3-5	6:17-20	3:19,20	
Jesu verksamhet i Galileen (ca 22 mån.)						
Början av Jesu verksamhet	Galileen	År 28 e.Kr., jan.	4:12-17	1:14,15	4:14,15	
Botar en kunglig tjänstemans son	Kana	År 28 e.Kr.				4:43-54
Drevs ut ur Nasaret	Nasaret	År 28 e.Kr.				4:16-30
Kallar Simon, Andreas, Jakob och Johannes	Nära Kapernaum	År 28 e.Kr.	4:18-22	1:16-20	5:1-11	
Botar en besatt	Kapernaum	År 28 e.Kr.		1:21-28	4:31-37	
Botar Petrus' svärmoder	Kapernaum	År 28 e.Kr.	8:14,15	1:29-31	4:38,39	
Botar många samma kväll	Kapernaum	År 28 e.Kr.	8:16,17	1:32-34	4:40,41	
Vidgar sin verksamhet	Galileen	År 28 e.Kr.	4:23-25	1:35-39	4:42-44	
Botar en spetsläsk	Stad i Galileen	År 28 e.Kr.	8:2-4	1:40-45	5:12-16	
Botar en lam man	Kapernaum	År 28 e.Kr.	9:1-8	2:1-12	5:17-26	
Kallar Matteus	Kapernaum	År 28 e.Kr.	9:9-13	2:13-17	5:27-32	
Andra påsken	Jerusalem	År 28 e.Kr., apr.				5:1
Jesus botar en lam i Betesda	Jerusalem	År 28 e.Kr.				5:2-15
Svarar judarna	Jerusalem	År 28 e.Kr.				5:16-47

Evangeliesynops (forts.)

Händelser	Plats	Tid	Matteus	Markus	Lukas	Johannes
Lärjungarna plockar av ax på sabbaten	Vägen till Galileen (?)	År 28 e.Kr.	12:1-8	2:23-28	6:1-5	
Jesus botar en förvissnad hand	Kapernaum	År 28 e.Kr.	12:9-13	3:1-6	6:6-11	
Många följer Jesus	Nära Kapernaum	År 28 e.Kr.	12:14-21	3:7-12	6:17-19	
Tolv apostlar utväljs	Nära Kapernaum	År 28 e.Kr.	10:2-4	3:13-19	6:12-16	
Bergspredikan	Nära Kapernaum	År 28 e.Kr.	5:1-8:1		6:20-49	
Botar hövitsmannens tjänare	Nära Kapernaum	År 28 e.Kr.	8:5-13		7:1-10	
Ny färd till Galileen	Galileen	År 28 e.Kr.	11:1			
Uppväcker änkans son	Nain	År 28 e.Kr.			7:11-17	
Johannes' tvivel och Jesu svar	Galileen	År 28 e.Kr.	11:2-19		7:18-35	
Jesus smörjes i Simons hus	Galileen	År 28 e.Kr.			7:36-50	
Ny vandring med lärjungarna					8:1-3	
Jesus botar en besatt, tillrättavisar fariseerna	Kapernaum	År 28 e.Kr.	12:22-37	3:20-30	11:14,15,17-23	
Fariseerna kräver tecken, de onda andarnas verksamhet	Kapernaum	År 28 e.Kr.	12:38-45		11:16,24-26, 29-36	
Jesu moder och bröder	Kapernaum	År 28 e.Kr.	12:46-50	3:31-35	11:27,28; 8:19-21	
Ve över fariseerna	Kapernaum	År 28 e.Kr.			11:37-54	
Jesus talar om förtröstan på Gud, sin tillkommelse osv.	Kapernaum	År 28 e.Kr.			12:1-59	
Galileer dödade av Pilatus	Kapernaum	År 28 e.Kr.			13:1-5	
Liknelser om Guds rike	Kapernaum	År 28 e.Kr.	13:1-53	4:1-34	8:4-18	
Jesu efterföljelse	Galileiska sjön	År 28 e.Kr.	8:18-22		13:18-21	
Jesus stillar stormen	Galileiska sjön	År 28 e.Kr.	8:23-27	4:35-41	9:57-62	
Botar en besatt i Gadara (gerasenernas land)	Sjöns östra sida	År 28 e.Kr.	8:28-34	5:1-20	8:26-39	
Jesus frågas om fastan	Kapernaum	År 28 e.Kr.	9:14-17	2:18-22	5:33-39	
Uppväcker Jairus' dotter, botar en kvinna med blodgång	Kapernaum	År 28 e.Kr.	9:18-26	5:21-43	8:40-56	
Botar två blinda	Kapernaum	År 28 e.Kr.	9:27-31			
Botar en dövstum och besatt	Kapernaum	År 28 e.Kr.	9:32-34			
Förkastas för andra gången i Nasaret	Nasaret	År 28 e.Kr.	13:54-58	6:1-6a		
Sänder ut de tolv	Galileen	År 28 e.Kr.	9:35-11:1	6:6b-13	9:1-6	
Johannes döparens död	Galileen	År 29 e.Kr. (?)	14:1-12	6:14-29	9:7-9	
Jesus bespisar fem tusen män	Vid Galileiska sjön	År 29 e.Kr.	14:13-21	6:30-44	9:10-17	6:1-14
Jesus går på vattnet	Galileiska sjön	År 29 e.Kr.	14:22-33	6:45-52		6:15-21
Jesus botar många	Gennesaret	År 29 e.Kr.	14:34-36	6:53-56		
Jesus talar om livets bröd	Kapernaum	År 29 e.Kr., apr.				6:22-71
<i>Tredje påsken</i>						
Jesus bestraffar fariseernas skrymteri	Kapernaum	År 29 e.Kr.	15:1-20	7:1-23		
Jesu senare verksamhet i Galileen						
Jesus botar en syrofenicisk flicka	Vid Tyrus och Sidon	År 29 e.Kr.	15:21-28	7:24-30		
Botar döva, stumma m.fl.	Dekapolis' område	År 29 e.Kr.	15:29-31	7:31-37		
Jesus bespisar fyra tusen män	Dekapolis' område	År 29 e.Kr.	15:32-38	7:31-37		
Fariseerna kräver åter tecken	Magadans område (i Mark. Dalmanuta)	År 29 e.Kr.	15:39-16:4	8:10-12		
Jesus varnar för fariseernas lära	Galileiska sjön	År 29 e.Kr.	16:5-12	8:13-21		
Botar en blind man	Betsaida	År 29 e.Kr.		8:22-26		
Petrus' bekännelse	Vid Cesarea Filippi	År 29 e.Kr.	16:13-20	8:27-30	9:18-21	
Jesus kungör sin död första gången	Vid Cesarea Filippi	År 29 e.Kr.	16:21-28	8:31-9:1	9:22-27	
Förklaringen	Vid Cesarea Filippi	År 29 e.Kr.	17:1-13	9:2-13	9:28-36	
Botar en besatt gosse	Vid Cesarea Filippi	År 29 e.Kr.	17:14-21	9:14-29	9:37-43	
Kungör för andra gången sin död	Galileen	År 29 e.Kr.	17:22,23	9:30-32	9:44-45	
Tempelskatten	Kapernaum	År 29 e.Kr.	17:24-27			
Undervisar om ödmjukhet och förlåtelse	Kapernaum	År 29 e.Kr.	kap.18	9:33-50	9:46-50	
Jesu verksamhet i Judeen och Pereen (ca 6 mån.)						
<i>De sista resorna till Jerusalem</i>						
Jesus lämnar Galileen	Galileen—Judeen	År 29 e.Kr.	19:1a	9:51-56		
Undervisar och sänder ut de 72	Galileen—Judeen	År 29 e.Kr.	11:20-24		10:1-16	
Går upp till lövhuddohögtiden	Jerusalem	År 29 e.Kr., okt.				7:2-52
Åktenskapsbryterskan	Jerusalem	År 29 e.Kr., okt.				7:53-8:11
Jesus vittnar och försvarar sig	Judeen	År 29 e.Kr., okt.				8:12-59
Jesus möter de 72	Judeen	År 29 e.Kr.	11:25-30		10:17-24	
Den barmhärtige samariten	Judeen	År 29 e.Kr.			10:25-37	
Jesus hos Marta och Maria	Betania	År 29 e.Kr.			10:38-42	
Lär sina lärjungar att bedja	Judeen	År 29 e.Kr.			11:1-13	
<i>Tempelinvigningens högtid</i>	Jerusalem	År 29 e.Kr., dec.				
Jesus botar den blindfödde	Jerusalem	År 29 e.Kr., dec.				9:1-42
Liknelsen om den gode herden	Jerusalem	År 29 e.Kr., dec.				10:1-21
Judarna angriper Jesus	Jerusalem	År 29 e.Kr., dec.				10:22-38
Jesus verkar i Pereen (på andra sidan Jordan)	Pereen	År 30 e.Kr.	19:1b,2	10:1b		10:39-41
Liknelsen om fikonsträd	Pereen	År 30 e.Kr.			13:6-9	
Jesus botar en hopkrumpen kvinna	Pereen	År 30 e.Kr.			13:22-30	
Varnas för Herodes, Jesu svar	Pereen	År 30 e.Kr.			13:31-35	

Evangeliesynops (forts.)						
Händelser	Plats	Tid	Matteus	Markus	Lukas	Johannes
Jesus äter med fariseerna, botar en vattusiktig man, liknelsen om den stora måltiden	Pereen	År 30 e.Kr.			14:1-24	
Försakelsens pris	Pereen	År 30 e.Kr.			14:25-35	
Liknelsen om det förlorade fåret, den borttappade penningen, den förlorade sonen	Pereen	År 30 e.Kr.			kap.15	
Liknelsen om den otrogne förvaltaren	Pereen	År 30 e.Kr.			16:1-13	
Den rike mannen och Lasarus	Pereen	År 30 e.Kr.			16:14-31	
Om förlåtelse och tjänarsinne	Pereen	År 30 e.Kr.			17:1-10	
Jesus botar tio spetälska	Mellan Samarien och Galileen	År 30 e.Kr.			17:11-19	
Talar om sin tillkommelse	Pereen	År 30 e.Kr.			17:20-37	
Liknelsen om änkan och domaren	Pereen	År 30 e.Kr.			18:1-8	
Liknelsen om fariseen och publikanen	Pereen	År 30 e.Kr.			18:9-14	
Jesus uppväcker Lasarus	Betania	År 30 e.Kr.				11:1-46
Jesus drager sig undan	Jerusalem, Efraim	År 30 e.Kr.				11:47-54
Talar om äktenskapsskillnad	Judeen, Pereen	År 30 e.Kr.	19:3-12	10:2-12		
Välsignar barnen	Pereen	År 30 e.Kr.	19:13-15	10:13-16	18:15-17	
Den rike ynglingen	Pereen	År 30 e.Kr.	19:16-30	10:17-31	18:18-30	
Liknelsen om arbetarna i vingården	Pereen	År 30 e.Kr.	20:1-16			
Jesus kungör för tredje gången sin död	Pereen	År 30 e.Kr.	20:17-19	10:32-34	18:31-34	
<i>Sista gången till Jerusalem</i>						
Jesus tillrättavisar Sebedeus' söner	Pereen	År 30 e.Kr.	20:20-28	10:35-45		
Botar två blinda	Jeriko	År 30 e.Kr.	20:29-34	10:46-52	18:35-43	
Publikanen Sackeus' omvändelse	Jeriko	År 30 e.Kr.			19:1-10	
Liknelsen om de tio punden	Jeriko	År 30 e.Kr.			19:11-28	
Jesu ankomst till Betania	Betania	År 30 e.Kr.				11:55-12:1
<i>Den sista påskveckan</i>						
Jesus smörjes av Maria	Betania	År 30 e.Kr., apr. 1.april, lördag	26:6-13	14:3-9		12:2-11
Jesu intåg i Jerusalem	Oljeberget	2.april, söndag	21:1-11	11:1-11	19:29-44	12:12-19
Jesus förbannar fikonstrådet	Nära Jerusalem	3.april, måndag	21:18,19	11:12-14		
Rensar templet för andra gången	Jerusalem	3.april, måndag	21:12-17	11:15-19	19:45-48	
Det förtorkade fikonstrådet	Nära Jerusalem	4.april, tisdag	21:20-22	11:20-26		
Jesus tillfrågas om sin makt	Jerusalem	4.april, tisdag	21:23-27	11:27-33	20:1-8	
Jesus bestraffar i liknelser	Jerusalem	4.april, tisdag	21:28-22:14	12:1-12	20:9-19	
Tillfrågas om kejsarens skatt	Jerusalem	4.april, tisdag	22:15-22	12:13-17	20:20-26	
Tillfrågas om uppståndelsen	Jerusalem	4.april, tisdag	22:23-33	12:18-27	20:27-40	
Tillfrågas om det yppersta budet	Jerusalem	4.april, tisdag	22:34-40	12:28-34		
Frågar om Messias som Davids son	Jerusalem	4.april, tisdag	22:41-46	12:35-37	20:41-44	
Verop över skriftlärde och fariseer	Jerusalem	4.april, tisdag	kap.23	12:38-40	20:45-47	
Änkans skärv	Jerusalem	4.april, tisdag		12:41-44	21:1-4	
Greker på besök. Jesus undervisar	Jerusalem	4.april, tisdag				12:20-50
Jesu eskatologiska tal	Oljeberget	4.april, tisdag	kap.24	kap.13	21:5-38	
Liknelserna om de tio jungfrurna, de anförtrodda punden, om domen	Oljeberget	4.april, tisdag	kap.25			
Judas erbjuder sig förråda Jesus	Jerusalem	4. (sent) el. 5.april (tidigt)	26:1-5,14-16	14:1,2,10,11	22:1-6	
Påskhögtidens förberedelse	Betania, Jerusalem	6.april, torsdag	26:17-19	14:12-16	22:7-13	
Den sista påskmåltiden	Övre salen	Torsdag kväll	26:20	14:17	22:14-18	13:1-3
Lärjungarna tvistar	Övre salen	Torsdag kväll			22:24-30	
Jesus tvär lärjungarnas fötter	Övre salen	Torsdag kväll				13:4-20
Utpekare Judas som förrädare	Övre salen	Torsdag kväll	26:21-25	14:18-21	22:21-23	13:21-35
Instiftar nattvarden	Övre salen	Torsdag kväll	26:26-29	14:22-25	22:19,20	(se 1.Kor. 11:23-25)
Förutsäger Petrus' fall						13:36-38
Jesu avskedstal	Övre salen	Torsdag kväll			22:31-38	kap.14-16
Jesu översteprästerliga bön	Övre salen	Torsdag kväll				kap.17
Ny påminnelse om Petrus' förnekelse	Övre salen	Torsdag kväll				
Jesu kamp i örtagården	Vägen till Getsemane	Torsdag kväll	26:30-35	14:26-31		
Jesus gripes. Lärjungarna flyr	Getsemane	Torsdag kväll	26:36-46	14:32-42	22:39-46	18:1
Första förhöret hos Hannas	Getsemane	Torsdag natt	26:47-56	14:43-52	22:47-53	18:2-12
Andra förhöret. Stora rådet	Överstepräst.gård	Torsdag natt				18:13,14,19-24
Petrus förnekar Jesus	Överstepräst.gård	Torsdag natt	26:57,59-65	14:53,55-65	22:54,63-65	
	Överstepräst.gård	Torsdag natt	26:58,69-75	14:54,66-72	22:55-62	18:15-18,25-27
	Överstepräst.gård	Fredag morgon	27:1	15:1a	22:66-71	
Tredje förhöret. Stora rådets dom	Pretoriet	Fredag morgon	27:2,11-14	15:1b-5	23:1-5	18:28-38
Fjärde förhöret. Hos Pilatus	Herodes' palats	7.april, fredag			23:6-12	
Femte förhöret. Hos Herodes	Pretoriet	7.april, fredag	27:15-26a	15:6-15a	23:13-25	18:39,40
Pilatus ger Barabbas fri	Pretoriet	7.april, fredag	27:26b-30	15:15b-19		19:1-3
Jesus gisslas och hånas	Pretoriet	7.april, fredag				19:4-16
Pilatus söker åter frige Jesus	Pretoriet	7.april, fredag				(se App.1:18,19)
Jesus föres till Golgata	Jerusalem/Golgata	7.april, fredag	27:31-34	15:20-23	23:26-33a	19:17
Jesus korsfästes	Golgata	kl. 9:00 fredag	27:35-38	15:24-28	23:33b	19:18-24
Jesu ord på korset	Golgata	kl. 9-15 fredag	27:39-49	15:29-36	23:34-46a	19:25-30a
Jesu död	Golgata/Jerusalem	kl. 15 fredag	27:50-56	15:37-41	23:46b-49	19:30b
Jesus begravs	Nära Jerusalem	7.april, fredag	27:57-61	15:42-47	23:50-56	19:31-42

Evangeliesynops (forts.)						
Händelser	Plats	Tid	Matteus	Markus	Lukas	Johannes
Jesu grav bevakas . . . . . <i>Efter uppståndelsen</i>	Nära Jerusalem	8.april, lördag	27:62-66			
Kvinnorna finner graven tom	Nära Jerusalem	9.april, söndag morgon	28:1-8	16:1-8	24:1-11	20:1
Maria från Magdala omtalar för Petrus och Johannes	Nära Jerusalem	9.april, söndag				20:2
Petrus och Johannes vid graven	Nära Jerusalem	9.april, söndag			24:12	20:3-10
Jesus uppenbarar sig för Maria	Nära Jerusalem	9.april, söndag		16:6-11		20:11-18
Uppenbarar sig för de andra kvinnorna	I el. nära Jerusalem	9.april, söndag	28:9,10			
Väktarna underrättar	Jerusalem	9.april, söndag	28:11-15			
Jesus uppenbarar sig för Petrus	Jerusalem el. omnejd	9.april, söndag			24:34b	(se 1.Kor.15:6)
Emmausvandrarerna möter Jesus	Jerusalem/Emmaus	9.april, söndag		16:12,13	24:13-35	
Jesus uppenbarar sig för lärjungarna	Jerusalem	9.april, söndag		16:14	24:36-49	20:19-24
Jesus uppenbarar sig för lärjungarna – även för Tomas	Jerusalem	16.april, söndag				20:25-29
Jesus uppenbarar sig för sju lärjungar, förnyar Petrus' kallelse	Galileiska sjön	År 30 e.Kr.				21:1-23
Missionsbefallningen	Berg i Galileen	År 30 e.Kr.	28:16-20	16:15-18		(se 1.Kor.15:7)
Kristi himmelfärd	Oljeberget	18.maj, torsdag		16:19-20	24:50-53	(se Apg. 1:1-11)
Avslutande ord av Johannes						21:24,25

KRISTENDOMEN I APOSTOLISK TID

Gränserna mellan folk, kulturer och religioner var vid tiden för Kristi födelse till stor del utplånade eller flytande. Man kunde nära nog välja och vraka mellan tidens gudar allt efter smak och behag. Under Roms örnvingar var det plats för allt och beskydd för alla, bara man ärade och dyrkade kejsaren, och det gjorde alla – endast judarna var fritagna från kejsardyrkan. Religionsblandningen var ett av tidens särdrag.

Även i den judiska världen gjorde detta förhållande sig gällande. Den ursprungliga gudstron och gudsdyrkan var överbevuxen med människobud och traditioner. »I haven så gjort Guds budord om intet för edra stadgars skull», anklagade Jesus. Själva judendomen var uppsplittrad i stridande fraktioner, t.ex. fariséerna och sadduceerna i Palestina, esséerna vid Döda havet och terapeuterna i Egypten.

Hellenismen hade också gjort sitt intåg bland judarna, både i och utanför Palestina, och den hade satt spår efter sig i gudstjänstlivet och i tillämpan av lagen. Gamla Testamentet hade översatts till grekiska (Septuaginta) omkring år 250 f.Kr. Många judar hyllade

den grekiska kulturen och filosofin och talade själva grekiska. Judendomen å sin sida hade vunnit ett visst insteg bland greker och andra folkslag.

Det judiska folkets försörjning över hela det romerska riket och långt utanför dess gränser, utgjorde med sina synagogor anknytningspunkter för kristendomens utbredning under den första tiden.

Förhållandena i den hedniska världen var också väl tillrättlagda för evangeliets förkunnelse. Alexander den stores erövring av det persiska riket och dess senare införlivande i det romerska, hade skapat en världshegemoni av hittills okänt omfång och okänd maktkoncentration. Fördelarna därav var för den unga kristendomens utbredning många.

Tre folkvärldar var sammanlänkade i det romerska riket: den latinska (romerska), den grekiska och den orientaliska, och det grekiska språket utvecklade sig efterhand till ett riksspråk, som alla dåtidens lärde måste behärska. För kristendomen, som framför alla andra religioner är avhängig av det skrivna ordet, var detta av största betydelse.

Hedendomens gudar stod på avskrivning. Deras grundvalar var redan vacklande. Både i öster och i väster rådde en längtan och en förväntan om en ny tid. De vise från österns länder, vilka kom för att hylla den nyfödde judakonungen, och grekerna som sökte audiens hos Herren vid slutet av hans jordeliv, var tecken som tydde på att hednavärlden såg utöver sina egna gränser efter en ny dag.

Den djupareliggande orsaken till evangeliets snabba utbredning är emellertid dess svar på människans nöd. Resultatet av judendomen, som den praktiserades av dess förkämpar, var fullständigt negativt, både andligt och moraliskt, och hedendomens bittra frukter låg i allt för öppen dager för att behöva några avslöjanden. Paulus har skildrat judendomens och hedendomens konkurs både mästerligt och dystert i Romarbrevets första och andra kapitel (Rom.1:24–2:29).

Så kom Frälsaren. Paulus har format det klassiska uttrycket för detta historiska ögonblick i mänsklighetens historia i orden: »Men när tiden var fullbordad, sände Gud sin Son». Sju århundraden innan hade profeten

Jesaja förkunnat: »Ty ett barn varder oss fött, en son bliver oss given, och på hans skuldror skall herradömet vila; och hans namn skall vara: Underbar i råd, Veldig Gud, Evig fader, Fridsfurste», och vidare: »Se, den unga kvinnan skall varda havande och föda en son, och hon skall giva honom namnet Immanuel». När Simeon i templet håller Jesusbarnet i sina armar, utbrister han: ». . . ty mina ögon hava sett din frälsning, vilken du har berett till att skådas av alla folk: ett ljus, som skall uppenbaras för hedningarna, och en härlighet, som skall givas åt ditt folk Israel». Sakarias hade redan profeterat om honom med orden: »Lovad vare Herren, Israels Gud . . . som skall låta ett ljus gå upp och skåda ned till oss från höjden». Och från himmelen ljöd änglasången: »Ty i dag har en Frälsare blivit född åt eder i Davids stad». Ja, stämningen var sådan, att Lukas skrev: »Och folket gick där i förbidan, och alla undrade i sina hjärtan, om Johannes icke till äventyrs vore Messias».

Och så gick ljuset upp. Evangelii budskap om soning för människans synd och försoning med Gud genom